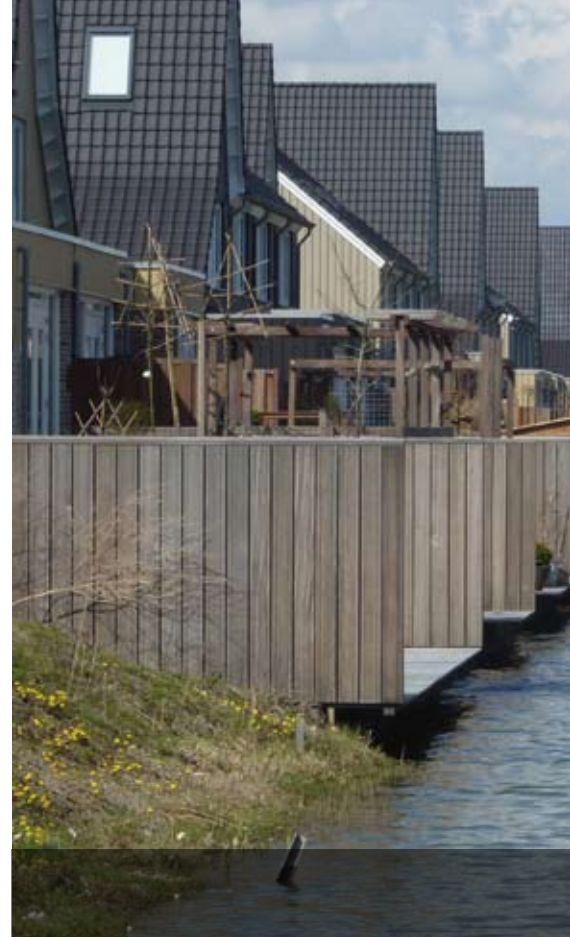

Water in de stad biedt op nationaal en regionaal niveau inzicht in de samenhang tussen wateropgaven en trends in ruimtelijke ontwikkeling. Verschillende analyses en specifieke samenwerkingsvormen zijn uitgedacht om wateropgaven binnen integrale gebiedsontwikkelingen zo goed mogelijk in te passen. Samenwerking tussen technici en ontwerpers, kennis van alle aspecten en begrip voor elkaars standpunten en visies zijn hierbij uitgangspunten. ‘Water in de stad’ is 13, 14 en 15 juni het thema van het TU congres in Delft.

‘Nederland in Zicht’ combineert de belangrijkste water- en ruimteopgaven

Bezuinigingen en dwingen tot heroverweging

Door: Simone Verwoerd

“Samenwerkende partijen, werkwijze en gewenste resultaten kun je redelijk eenvoudig in een contract vastleggen”, zo stelt Maurits van Dendermonde, gemeentelijk adviseur in Noord Holland voor integrale gebiedsontwikkeling. “Maar het wordt al een stuk moeilijker als je ervoor wilt zorgen dat iedereen dezelfde taal spreekt, dat er begrip en respect voor elkaars standpunt en visie is. Een landschapsarchitect heeft immers een andere manier van werken dan een waterbouwkundige. Terwijl zij toch samen moeten zorgen voor een goed eindresultaat. Bij integrale gebiedsontwikkeling is het dan ook belangrijk dat er één partij is die de regie op zich neemt over het hele traject dat loopt van de eerste plannen tot en met het beheer en onderhoud.” In veel gevallen zal dit de lokale overheid zijn wat betekent dat de rol van bijvoorbeeld de gemeente of het waterschap

aangepast moet worden aan het integrale denken en werken. “Dat vraagt bij de lokale overheid om nieuwe vaardigheden zoals passie, creativiteit, ondernemerschap en het vermogen om netwerken op te bouwen. Die manier van werken is dan net zo belangrijk als bijvoorbeeld inhoudelijke deskundigheid en de aandacht die er moet zijn voor de samenhang tussen sociale en fysieke aspecten en cultuur en economie.”

Van Dendermonde: “Er is al veel kennis voor integrale projecten waarbij water in de stad een grote rol speelt, maar die informatie is vaak moeilijk bereikbaar of laat zich slecht vertalen naar andere projecten.” Aandacht voor kennisoverdracht, voor en na het project, en goede communicatie tussen alle partijen zijn punten die volgens Van Dendermonde bij integrale projecten

veel meer aandacht moeten krijgen. Ook al wordt hier al de nodige aandacht aangegeven. Van Dendermonde: “Kijk bijvoorbeeld naar de Trioloog (onderdeel van de Delta Dialogen). Hierin probeert initiatiefnemer Royal Haskoning partijen bij elkaar te brengen, een gezamenlijke beeldvorming te stimuleren, partijen samen een strategie te laten ontwikkelen en afspraken te laten maken over de uitvoering. Een perfect initiatief, maar het moet nog veel breder worden uitgerold en toegepast.”

Nederland in Zicht

Maar welke samenwerkingsvorm je ook bedenkt, elk project begint met de vraag ‘hoe passen de nieuwe plannen in de totale (duurzame) inrichtingsvisie van een gebied’. Voor het inzichtelijk maken van die visie en de regionale planvorming noemt Van

De 'knikpuntenbenadering' zoekt naar de 'houdbaarheid' van huidige strategieën. Hoe lang voldoet de wijk nog aan de norm?

Integrale aanpak biedt meer kansen om investeringen in watersystemen en ruimte beter op elkaar af te stemmen

klimaatverandering van waterbeleid in de stad

Dendermonde als belangrijk middel het rapport 'Nederland in Zicht'. Een analyse voor de lange termijn waarin de belangrijkste water- en ruimteopgaven zijn onderzocht en gecombineerd. De resultaten zijn door middel van kaarten in beeld gebracht. Als eerste stap voor de beschrijving van de Nederlandse situatie zijn de afzonderlijke wateropgaven op de kaart gezet. De interactie tussen de wateropgaven is weergegeven op een samenvattende stapelkaart. Als tweede stap is de ruimtelijke ontwikkeling van de belangrijkste sectoren in beeld gebracht. Daarna zijn in stap drie de kaarten van stap één en twee gecombineerd. Hiermee wordt helder waar, voor wie en wanneer de belangrijke opgaven rond water en ruimtelijke ontwikkeling ontstaan. (De analyse is door Rijkswaterstaat-Waterdienst, Deltares en H+N+S Landschapsarchitecten uitgevoerd).

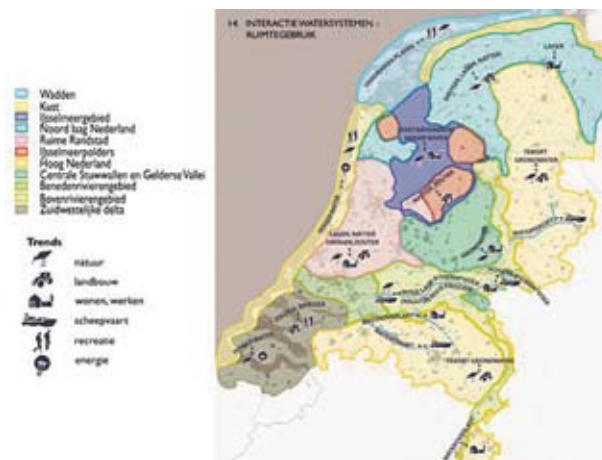
Van Dendermonde: "Bij integrale gebiedsontwikkeling zie je dat water een cruciale rol speelt. Deze analyse is daardoor voor iedereen heel bruikbaar. Maar je hebt ook analyses die nog meer gericht zijn op water in een bepaald project. Een voorbeeld daarvan is Dordrecht. Hier werkt men aan het benutten van kansen om waterbeleid en waterveiligheidsbeleid te ontwikkelen en te implementeren in stedelijke ontwikkelingen". Voor de planning van water in Dordrecht heeft men naast 'Nederland in Zicht', gebruik gemaakt van onder meer het samenwerkings- en leerproject MARE.

MARE

"In de huidige tijd van bezuinigen biedt de nieuwe integrale aanpak kansen om investeringen in watersysteem en ruimte beter af te stemmen en te plannen in de tijd." zo stelt

Ellen Kelder, projectleider van MARE en programmamanager 'Water en Klimaat' van de gemeente Dordrecht". De gemeente Dordrecht heeft voor het realiseren van de waterplannen verschillende leertrajecten opgestart binnen het samenwerkingsproject MARE ('Managing Adaptive Responses to changing flood risk'). In MARE worden de ideeën samen met 17 partners uitgewerkt in twee praktijkgerichte leertrajecten. Één leertraject gaat over stedelijke ontwikkeling in combinatie met wateroverlast: Water in de Stad. Het andere leertraject gaat over waterveiligheid meenemen in stedelijke ontwikkeling: Stad in het water.

"De gemeente ondersteunt hiermee niet alleen het beleid van haar traditionele waterpartners, zoals waterschap en rijk, maar kan ook de ruimtelijke kwaliteit en diversiteit van haar eigen stad vergroten en zo bijdragen en

De interactie tussen watersystemen en ruimtegebruik wordt weergegeven aan de hand van de specifieke aandachtsgebieden die een meervoudige opgave hebben.

HET RAPPORT

'Nederland in Zicht. Water en ruimtelijke ontwikkeling in Nederland: De diagnose' is te downloaden vanaf: http://www.helpdeskwater.nl/water_en_ruimte/nederland_en/

inspelen aan het imago van innovatieve waterstad. Bovendien denkt Dordrecht vooruit. We leren in te spelen op een onzekere toekomst vanwege klimaatverandering, stedelijke dynamiek en andere sociaaleconomische ontwikkelingen die onze stad mede zullen vormen”, zo stelt Ellen Kelder.

Water in de Stad

In het leertraject Water in de Stad gebruikt Dordrecht de ‘knikpuntenbenadering’ van Deltares en UNESCO-IHE. Hiermee wordt gezocht naar de ‘houdbaarheid’ van huidige strategieën. Hoe lang voldoet de wijk nog aan de norm, bijvoorbeeld 1 keer in de 100 jaar water op straat? Op welk moment moet het huidige waterbeheer en/of –beleid heroverwogen worden als gevolg van klimaatverandering? Ellen Kelder: “Klimaatscenario’s worden vervolgens gebruikt om de bandbreedte aan te

geven tussen het moment waarop op zijn vroegst of op zijn laatst begonnen moet worden met de implementatie van een alternatieve strategie. Welke maatregelen kunnen we in de tussentijd nemen die zonder veel meerkosten kunnen worden meegenomen?”

Het antwoord op deze vragen helpt de planning van investeringen in bijvoorbeeld het rioolstelsel, maar stimuleert ook de toepassing van alternatieve ruimtelijke maatregelen. In plaats van het optimaliseren van het waterbeheer binnen de norm, worden maatregelen leidend. Nieuwe gebouw- en straatdetails zijn toepasbaar die de berging en afvoer van water beter mogelijk maken. Deze bijzondere details maken noodzakelijke aanpassingen zichtbaar voor mensen en kunnen ook de wijk mooier maken.

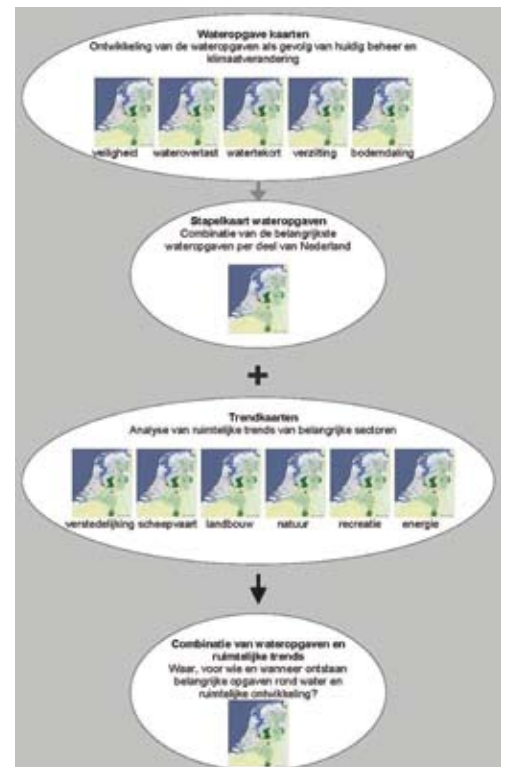
Stad in het water

“In het leertraject Stad in het Water

wordt gewerkt aan het omgaan met overstromingsrisico’s in stedelijke ontwikkeling”, aldus Kelder. waarbij het uitgangspunt de meerlaagsveiligheid is. “Traditioneel ligt de nadruk in Nederland op de eerste veiligheidslaag; preventie om overstromingen te voorkomen. Tijdens de planvorming voor De Stadswerven heeft Dordrecht al ervaring opgedaan met het denken in de tweede en derde veiligheidslaag, respectievelijk ruimtelijke ordening en rampenbeheersing. De Stadswerven ligt immers buitendijks, omgeven door rivieren met wisselende waterstanden door eb en vloed.” In de traditie van de stad is de wens met de fysieke inrichting van de Stadswerven het water op te zoeken in plaats van de stad ervan af te keren. Hierdoor doen zich nieuwe mogelijkheden voor om interessante en dynamische woon- en leefmilieus te ontwikkelen die

Aangegeven zijn de gebieden in Nederland waar de samenhang tussen wateropgaven en ruimtelijke ontwikkeling complex zijn

De ruimtelijke- en wateropgaven die een nauwe relatie met elkaar hebben zijn in kaart gebracht en beschreven.

Bij integrale gebiedsontwikkeling zie je dat water een cruciale rol heeft gekregen

Het gebied rond het IJsselmeer krijgt door de meervoudige water- en ruimteopgaven extra aandacht

inspelen op de unieke kwaliteit van Dordrecht.

Het Eiland van Dordrecht heeft in dit kader het voordeel dat de bestuurlijke context eenduidig is: één gemeente, één waterschap en één veiligheidsregio, binnen één provincie en met één regionale dienst van Rijkswaterstaat. Ellen Kelder “Als meerlaagsveiligheid geen toegevoegde waarde biedt in Dordrecht, dan hoogstwaarschijnlijk ook niet voor de rest van Nederland. Met onze lessen willen we het nationale waterveiligheidsbeleid voeden.”

Unieke kruisbestuiving

Het MARE project brengt een bijzonder gezelschap bij elkaar. Van preventie experts van Waterschap, Rijkswaterstaat en de TU Delft, via conceptontwikkelaars van Dura Vermeer en stedenbouwkundigen van de gemeente,

tot het Rode Kruis, politie, brandweer en het leger. Van Dendermonde: “Op deze manier zie je dat er een goed werkend samenwerkingsverband wordt gevormd dat ook als model voor andere projecten kan opgaan. Ellen Kelder: “Door het MARE project werden de deelnemende partijen verplicht, voor de verschillende gebiedstypen op het eiland, vanuit andere veiligheidslagen te denken en de meerwaarde van coördinatie te zoeken. Daarnaast ondersteunt het ook onze doelstellingen om het waterbeleid en waterveiligheidsbeleid van Dordrecht te ontwikkelen en te implementeren door het te vervlechten met haar stedelijke ontwikkelingen.” Waarbij Ellen Kelder er tot besluit aan toevoegt: “Bezuinigingen en klimaatverandering dwingen tot heroverweging van waterbeleid, hiervoor zijn innovaties en samenwerking noodzakelijk”.

MARE:

‘Managing Adaptive REsponses to changing flood risk’, is een innovatief, praktijkgericht en vraag gestuurd onderzoeksproject naar hoogwater- en klimaatbestendige stedelijke ontwikkelingen. In Nederland werkt de gemeente Dordrecht samen met: Waterschap Hollandse Delta, Rijkswaterstaat Zuid-Holland, Provincie Zuid-Holland, DG Water, Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid, Dura Vermeer, UNESCO-IHE, Deltares en de TU Delft. MARE wordt ondersteund door het Interreg 4b Noordzee programma. www.dordrechtwerktaanwater.nl.